

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МОНОГРАФІЯ

**ЗАКОНОМІРНОСТІ
І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА
В СТРУКТУРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ
УКРАЇНИ**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ЗАКОНОМІРНОСТІ І ПЕРСПЕКТИВИ
РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА
В СТРУКТУРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ**

Монографія

За загальною редакцією
доктора економічних наук, професора
С. Ф. Смерічевського

Херсон
2017

УДК 330.342:334.012.64(005.33)
ББК 65.9(4УКР)-5
3 - 19

Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного авіаційного університету
(протокол № 3 від 22.03.2017 р.)

Автори:

С.Ф. Смерічевський, О.В. Ахунзянов, Т.М. Банасько, І.Г. Брітченко,
О.І. Клімова, Ю.П. Колбушкін, М.В. Колесник, А.С. Маловичко,
В.В. Матвєєв, Г.А. Радченко, С.В. Смерічевська, І.В. Чуб, А.В. Шевченко,
І.В. Шкрабак.

Рецензенти:

П.І. Коренюк, доктор економічних наук, професор
Л.А. Лутай, доктор економічних наук, професор
П.В. Гудзь, доктор економічних наук, професор

3 - 19 **Закономірності і перспективи розвитку малого підприємства в структурі національної інноваційної системи України** : монографія / С.Ф. Смерічевський, О.В. Ахунзянов, Т.М. Банасько та ін. ; за заг. ред. С.Ф. Смерічевського. – Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2017. – 224 с.

ISBN 978-966-916-257-1

У монографії розглядаються теоретичні підходи до розуміння сутності національної інноваційної системи та ролі малого підприємства у її структурному розвитку; якісні та кількісні параметри малого підприємства, тенденції його динаміки, впливу на показники інноваційного розвитку країни; обґрунтовуються принципи забезпечення інституціональних передумов розвитку малого підприємства як елемента національної інноваційної системи.

Для наукових співробітників, фахівців з питань макроекономічного регулювання, а також викладачів, аспірантів і студентів ВНЗ економічних спеціальностей.

УДК 330.342:334.012.64(005.33)
ББК 65.9(4УКР)-5

ISBN 978-966-916-257-1

© Авторський колектив, 2017
© Національний авіаційний університет, 2017

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ ТА УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	5
ПЕРЕДМОВА	6
РОЗДІЛ 1	
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ЯК ЕЛЕМЕНТА НІС	9
1.1. Національна інноваційна система та її структурний розвиток	9
1.2. Роль і місце малого підприємства у розвитку НІС	25
1.3. Теоретико-методичні підходи до структурної трансформації НІС	38
РОЗДІЛ 2	
СТАН І ЗАКОНОМІРНОСТІ РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА У СТРУКТУРІ НІС УКРАЇНИ	55
2.1. Діагностика стану та тенденцій розвитку малого підприємства як елемента НІС	55
2.2. Аналіз впливу динаміки розвитку малого підприємства на показники функціонування НІС	73
2.3. Інституціональні умови розвитку МП як елемента НІС	89
РОЗДІЛ 3	
МАРКЕТИНГОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ У СИСТЕМІ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА	106
3.1. Особливості маркетингової діяльності у системі малого підприємства	106
3.2. Маркетингові рішення як основа маркетингової діяльності підприємств малого бізнесу	117
3.3. Ефективність використання маркетингових рішень у системі малого підприємства	131

РОЗДІЛ 4	
ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА	156
4.1. Концептуальні засади розвитку МП у структурі НІС	156
4.2. Державне регулювання розвитку МП	171
4.3. Організаційно-правове забезпечення розвитку МП у структурі НІС України	184
ВИСНОВКИ	197
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	200

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ ТА УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ВВП – валовий внутрішній продукт
ВЕД – вид економічної діяльності
ГП – Глобальний інноваційний індекс
ДФКУ – Державна інноваційна фінансово-кредитна установа
ЄДРПОУ – Єдиний державний реєстр підприємств, організацій і установ
ЖЦІП – життєвий цикл інноваційного продукту
ІП – інноваційна продукція
ІСІ – інститут спільного інвестування
КВЕД – класифікатор видів економічної діяльності
КЦП – комплексні цільові програми
МОН України – Міністерство освіти і науки України
МП – мале підприємство
МПС – мережева підприємницька структура
МСП – мале і середнє підприємство
НДДКР – науково-дослідна і дослідно-конструкторська розробка
НІС – національна інноваційна система
НКП – національні контактні пункти Сьомої рамкової програми ЄС
ОЕСР – Організація економічного співробітництва і розвитку
ПЦМ – програмно-цільовий метод
РІС – регіональна інноваційна система
СЗМР – система забезпечення маркетингових рішень
ТМС – тимчасові мобільні структури
УАБІЦ – Українська асоціація бізнес-інкубаторів та інноваційних центрів
УАІБ – Українська асоціація інвестиційного бізнесу
ФОП – фізична особа-підприємець
ЦОВВ – центральні органи виконавчої влади
ERA – Європейський дослідний простір
EUREKA – Європейське агентство координації наукових досліджень

ПЕРЕДМОВА

Національні інноваційні системи (НІС) відіграють провідну роль у забезпеченні стрімкого розвитку національних економік провідних країн Європи та світу. За даними Європейського інноваційного табло за рівнем інноваційного розвитку Україна на даний час перебуває у групі «Країни, що рухаються навздогін» – останній групі за рівнем інновативності економіки. Шляхи та напрями розбудови вітчизняної НІС не відповідають світовим тенденціям і закономірностям становлення економіки знань, інформаційного суспільства, нових форм взаємодії економічних суб'єктів. На початок 2015 року кількість інноваційно активних промислових підприємств в Україні не перевищувала 16,1%, що є вкрай недостатнім для забезпечення переходу економіки України на інноваційний шлях розвитку, загрожуючи консервуванням застарілих технологічних укладів, остаточною втратою конкурентоспроможності національної економіки, збільшенням відставання у рівнях соціального та економічного розвитку від провідних країн Європейського Союзу та світу.

Мале підприємництво (МП) традиційно виступає одним із акселераторів інноваційного розвитку успішних економік, про що переконливо свідчить зв'язок між часткою МП у структурі економіки та рейтингом країни за Глобальним Інноваційним Індексом (ГІІ), в якому Україна у 2015 році посіла 64-ту сходинку, а за індексами розвитку інститутів та інноваційної інфраструктури – 98-му і 112-ту позиції відповідно. У світі МП є одним із найдинамічніших елементів у структурі НІС, виступаючи ланкою як підсистеми генерації, трансформації та розповсюдження нового знання, так і інноваційної інфраструктури. Гнучкість організаційно-структурних форм МП, його ринкова мобільність, здатність до утворення мережових структур роблять розвиток МП обов'язковою умовою трансформації вітчизняної НІС у наступну еволюційну форму – «потрійну спіраль», іманентно притаманну інформаційному суспільству та економіці знань.

Попри наявність чималої кількості напрацювань із проблем розвитку МП у структурі НІС потребують подальшого дослідження та обґрунтування наукові питання щодо формування інституціональних передумов розвитку МП у структурі НІС, обґрунтування концептуальних засад розбудови НІС України на основі розвитку МП, зокрема

маркетингового забезпечення прийняття управлінських рішень у системі МП, удосконалення методичних підходів до розвитку МП як елемента вітчизняної НІС, покращення організаційно-правового забезпечення регулювання розвитку МП у структурі НІС України, що обумовлює актуальність даного дослідження.

Монографія складається з чотирьох розділів.

У **першому розділі** монографії обґрунтовуються цілі структурної трансформації вітчизняної НІС на основі розвитку малого підприємництва як її структурного елемента. Уточнюються етапи життєвого циклу інноваційного продукту (ЖЦП) та визначаються види інноваційного підприємництва, які є актуальними на різних фазах, стадіях та етапах ЖЦП. Розкривається роль малого підприємництва як каталізатора утворення мережових структур усередині існуючої ієрархічної структури НІС на шляху випереджального переходу до моделі «потрійної спіралі». Узагальнюються особливості різних типів інноваційних мереж (науково-освітніх, науково-виробничих, освітньо-бізнесових). Систематизується досвід країн світу щодо визначення місця малого підприємництва у розбудові НІС, методів та інструментарію його державної підтримки.

Другий розділ монографії присвячений аналізу якісних і кількісних параметрів, тенденцій динаміки розвитку МП як елемента НІС України, його впливу на показники інноваційного розвитку країни. Обґрунтовуються принципи забезпечення інституціональних передумов розвитку МП як елемента НІС України: формування дієвих мережових структур за рахунок стимулювання підприємницької ініціативи; територіально-галузевий підхід у формуванні кластерної політики держави; програмно-цільовий метод регулювання розвитку МП у структурі НІС; розширення комплексу економічних методів регулювання розвитку МП як елемента НІС; пріоритетність розвитку ІСІ інноваційного МП.

У **третьому розділі** монографії досліджується специфіка маркетингової діяльності на підприємствах малого бізнесу в структурі НІС. Визначаються переваги, що надає малим підприємствам застосування комплексного маркетингового забезпечення. Досліджуються процес визначення ефективності маркетингових рішень і фактори, що на неї впливають.

Четвертий, заключний, розділ монографії містить обґрунтування концептуальних положень розвитку МП у структурі вітчизняної НІС. Визначається комплекс цілей, принципів та етапів розбудови НІС на

основі розвитку МП. Досліджуються методичні положення щодо державного регулювання структурно-функціонального розвитку НІС; пропонується методичний підхід до формування мережевої підприємницької структури.

Теоретичні та науково-методичні положення, сформовані у монографії, можуть бути використані у діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, наукових і науково-дослідних інститутів при розробці державних програм розвитку МП як елемента структури НІС України, а також під час викладання окремих дисциплін для студентів ВНЗ.

Монографія підготовлена авторським колективом у такому складі: д-р екон. наук, проф. С. Ф. Смерічевський (загальна редакція, передмова, висновки); канд. екон. наук О. В. Ахунзянов (розділ 4); канд. екон. наук Т. М. Банасько (підрозділ 1.1); д-р екон. наук, проф. І. Г. Брітченко (підрозділ 4.3); канд. екон. наук О. І. Клімова (розділ 3); канд. екон. наук Ю. П. Колбушкін (підрозділ 1.2); канд. екон. наук, доц. М. В. Колесник (підрозділ 3.1); канд. екон. наук, доц. А. С. Маловичко (підрозділ 4.2); канд. екон. наук, проф. В. В. Матвеев (підрозділ 2.2); канд. екон. наук, доц. Г. А. Радченко (підрозділ 1.3); д-р екон. наук, проф. С. В. Смерічевська (підрозділ 2.1); І. В. Чуб (підрозділ 1.1), канд. екон. наук, доц. А. В. Шевченко (підрозділ 2.3); д-р екон. наук, проф. І. В. Шкрабак (підрозділ 4.1).

Розділ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ЯК ЕЛЕМЕНТА НІС

1.1. Національна інноваційна система та її структурний розвиток

Теоретичні витоки розуміння сутності, закономірностей формування й розвитку національних інноваційних систем закладені ідеями К. Фрімена, Б.-А. Лундвала (Університет м. Упсала, Швеція, європейська школа) та Р. Нельсона (Колумбійський університет, США, американська школа), які розвиваються та конкретизуються у руслі сучасних шкіл і концепцій економічної теорії, менеджменту, державного управління. Теоретичні підходи до тлумачення поняття «національна інноваційна система» їх представниками представлені у табл. 1.1 [233, с. 35-36].

При всьому різноманітті представлених визначень можуть бути виділені певні особливості та закономірності у теоретичних підходах до тлумачення змісту поняття «національна інноваційна система».

По-перше, О. Богашко дає характеристику особливостей американської та європейської теоретичних шкіл формування НІС таким чином. У розумінні американської школи інноваційна система розглядається у контексті «національних наукових систем» і «національних технологічних політик». Центральне місце у дослідженнях займають систематичні зв'язки між науково-дослідними лабораторіями фірм, науковими та технологічними організаціями, у тому числі університетами, та державною політикою. Аналіз включає ринки знань, захист прав власності, фінансові ринки в аспекті венчурного капіталу, іноді – питання освіти та навчання, промислових зв'язків і ринку праці [96]. У межах європейського підходу інноваційна система розглядається у широкому сенсі виходячи із розуміння інновації як кумулятивного, інтерактивного процесу.

Її формують організації та інститути. Перші представлені фірмами (постачальниками, споживачами, конкурентами), університетами, організаціями венчурного капіталу, державними агенціями інноваційної політики. Другі – звичками, рутинами, правилами, законодавством, яке регулює зв'язки між людьми, групами, організаціями [31].

Таким чином, регіонально-галузевий підхід до розвитку МП у структурі НІС України має передбачати диференціацію методів та інструментів державної політики щодо підтримки МП із метою:

- формування різних типів мережевих структур залежно від стратегічних орієнтирів територіального та галузевого розвитку, інноваційного потенціалу регіону й галузей господарювання, стратегічних і довгострокових пріоритетів інноваційної діяльності в Україні;
- створення інституціональних, організаційних і правових передумов розвитку МП як структурних ланок НІС, що забезпечують інтегрування існуючих науково-освітніх, науково-виробничих та освітньо-бізнесових мереж України;
- створення суб'єктами МП мережевих структур як основи формування інноваційних кластерів різних типів залежно від особливостей регіонального розвитку та галузевої структури регіональних економік.

4.3. Організаційно-правове забезпечення розвитку МП у структурі НІС України

Реалізація запропонованих концептуальних положень розвитку МП у структурі НІС України потребує вдосконалення комплексу організаційних і правових засад, спрямованих на забезпечення випереджувального підходу до розбудови вітчизняної НІС за моделлю «потрійна спіраль».

Забезпечення інституціональних передумов розвитку МП як елемента НІС у частині розвиненості інноваційної інфраструктури, як було виявлено раніше, стримується практично повною правовою невизначеністю та неконкретністю правових засад функціонування елементів інноваційних інфраструктур різних типів.

Найбільш чітко законодавчо врегульованими є засади функціонування небанківських фінансово-кредитних установ, стосовно яких законодавством України у сфері надання фінансових послуг і державного регулювання ринків фінансових послуг визначаються як дозволені види діяльності, так і умови надання зазначених послуг, створення та діяльності фінансово-кредитних установ, форми державного регулювання їх діяльності, визначаються повноваження та порядок діяльності Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері фінансово-кредитних послуг, заходи впливу з

боку Національної комісії у разі порушення законів та інших нормативно-правових актів, що регулюють діяльність із надання фінансово-кредитних послуг, а також визначається спеціальний уповноважений орган виконавчої влади з питань регулювання ринків фінансово-кредитних послуг.

Діяльність інвестиційних (інноваційних) венчурних фондів регламентується чинним Законом України «Про інститути спільного інвестування» [70]. Критика цього правового акту стосується здебільшого того, що попри визначеність правових засад, Закон не містить положень, які б забезпечували стимулювання використання коштів венчурних фондів на інноваційний розвиток. Концепція Закону України «Про венчурні фонди», підготовлена Державним агентством України з інвестицій та інновацій ще в 2008 році та в якій було зроблено спробу виправити ситуацію, так і не була реалізована на практиці.

Діяльність національних контактних пунктів (НКП) Сьомої рамкової програми ЄС започаткована наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України № 518 у червні 2011 року та ґрунтується на загальних принципах заснування національних контактних пунктів, розроблених Європейською Комісією, та керується її рекомендаціями. Головні напрями діяльності НКП та організація участі у програмах регламентуються європейськими партнерами. Одним із ключових завдань таких пунктів є підвищення обізнаності громадськості щодо цілей Європейської спільноти щодо активізації участі у Рамкових Програмах малих і середніх підприємств.

Діяльність технологічних, індустріальних і наукових парків регламентується відповідними законами [72; 73]. Їх проекти розробляються на конкурсних засадах у межах пріоритетних напрямів діяльності парків з урахуванням вимог законів України «Про інноваційну діяльність», «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій», «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків». Крім того, законодавчо регулюється господарська діяльність у межах індустріального парку, а також державне стимулювання індустріальних парків. Разом із тим потребують розвитку правові засади регулювання земельних відносин, статусу керуючих компаній індустріальних парків, а також їх взаємовідносин із підприємствами.

Регіональні центри з інвестицій та розвитку створені з метою розбудови регіональної інвестиційної інфраструктури, активізації інвестиційної діяльності у регіонах та сприяння розвитку економіки

регіонів. Вони є бюджетними установами, які належали до сфери управління Державного агентства з інвестицій та управління національними проектами України. Структура регіональних центрів з інвестицій та розвитку базується на чотирьох ключових напрямках діяльності:

- забезпечення підготовки та реалізації проектів за принципом «єдиного вікна»;
- участь у реалізації складових національних і пріоритетних інвестиційних проектів регіону;
- здійснення заходів щодо ресурсного забезпечення інвестиційного розвитку регіону;
- маркетинг територій.

Правові засади діяльності інших елементів інноваційної інфраструктури врегульовані значно менше. Так, діяльність центрів трансферу технологій, інноваційних і навчально-наукових центрів регулюється організаціями та установами на підґрунті типових положень і типових статутів, в яких зазначаються основна мета, завдання та функції центрів, права та основні обов'язки, а також деякі інші положення. Змістове наповнення цих документів значно варіюється, що зумовлює недостатнє розуміння змісту їх діяльності та практично унеможливує створення методичних засад визначення ефективності та результативності їх функціонування. Фінансування діяльності зазначених центрів значною мірою здійснюється за рахунок надходження коштів від виконання робіт на договірних засадах і надання платних послуг, передбачених чинним законодавством, тому вони не мають жорсткої цільової спрямованості на інноваційну діяльність.

Сфера діяльності консультаційних центрів, центрів комерціалізації об'єктів права інтелектуальної власності, громадських організацій з питань інновацій, а також елементів інноваційної інфраструктури, які у статистиці попадають до категорії «Інші», яких в Україні налічувалося 59 (майже 14%), практично не мають правового поля для свого функціонування.

Отже, існує необхідність законодавчого визначення, систематизації та конкретизації правових засад функціонування елементів інноваційної інфраструктури всіх типів.

Другою нагальною необхідністю є створення цілісного та несуперечливого правового поля розвитку правової бази фінансового забезпечення підтримки МП на основі економічних методів державного регулювання. Соціально-економічні умови України на даний момент,

з одного боку, а з іншого – узагальнення досвіду, законодавчо-нормативної бази та практики господарювання зарубіжних країн, зокрема країн Європейського Союзу, свідчать про те, що застосування прямих методів економічного регулювання розвитку МП у структурі НІС має відбуватися за принципом відшкодування за результатами.

Удосконалення правового поля застосування непрямих методів економічного регулювання має відбуватися у двох напрямках:

- відновлення дії податкових інструментів стимулювання інноваційної діяльності суб'єктів господарювання, в тому числі МП;
- стимулювання інноваційного МП пріоритетних територій та галузей господарювання.

Перший напрям стосується розвитку процесу вдосконалення податкової політики держави у сфері інноваційного розвитку на основі Податкового кодексу України, зміни та доповнення до якого вже передбачають окремі податкові преференції суб'єктам інноваційної діяльності порівняно із текстом документа редакції 2011 року, однак ще не відтворюють кола податкових інструментів попереднього Кодексу.

Другий напрям покликаний забезпечити можливість посилення «точкового» впливу держави за рахунок додаткового податкового стимулювання суб'єктів МП, які можуть виступати:

- сполучною ланкою між існуючими елементами «подвійної спіралі», поєднуючи науково-освітню мережу з науково-виробничою або освітньо-бізнесовою;
- необхідним елементом структури інноваційного кластера будь-якого виду при здійсненні інтервенціоністської кластерної політики держави;
- суб'єктом забезпечення цілісності ЖЦП у пріоритетних галузях господарювання, які можуть виступати драйверами інноваційного розвитку окремих територій або сфер господарювання.

При цьому мають бути визначені у правовому полі: сфери та умови застосування додаткового податкового стимулювання суб'єктів МП; критерії відбору та процедури визначення об'єктів такого стимулювання й розміри податкових преференцій, які надаватимуться у виключному порядку.

Із зазначеним напрямом тісно пов'язана необхідність правового регулювання та стимулювання з боку держави утворення мережових структур різних типів. Якщо стратегічні альянси та виробничі співробітництво МП із великим бізнесом у цілому мають достатньо

чітко визначене правове поле, то інноваційні кластери та віртуальні організації його практично не мають, що пояснюється відсутністю практичного досвіду їх діяльності та нерозумінням їх ролі у розвитку національної інноваційної системи. Крім того, віртуальна організація має докорінно відмінні від бюрократичної принципи діяльності та менеджменту, що також вимагає їх усвідомлення й нормативно-правового закріплення.

Другим напрямом розвитку мережевих структур на основі МП є сприяння формуванню МПС і створення правових засад втручання держави в економічні процеси на макrorівні, які покликані запобігати порушенню конкурентного середовища та отриманню додаткових конкурентних переваг окремими суб'єктами МП.

Реалізація підцилі другого рівня – розгалуження та зміцнення міжнародних зв'язків на рівні суб'єктів інноваційної діяльності – потребує розвитку правових засад у частині імплементації норм міжнародного права у сфері інноваційної діяльності та захисту прав інтелектуальної власності, зокрема на етапі впровадження результатів фундаментальних і прикладних досліджень на основі грантових міжнародних програм у практику господарювання, створення інновацій та, особливо, їх комерціалізації. Правові засади та гарантії участі вітчизняних суб'єктів інноваційної діяльності (включаючи інфраструктурні) у міжнародних інтегрованих інноваційних структурах із підтримки інноваційного МП також перебувають у зародковому стані.

Має бути створена низка підзаконних правових і нормативних актів, які регулюють інституціональну самоорганізацію в частині створення тимчасових структур і мереж задля кооперації у межах конкретних інноваційних проектів, особливо на міжнародному рівні. Водночас такі акти мають гарантувати збереження інтересів усіх учасників тимчасових структур і запобігати непродуктивному використанню інтелектуального потенціалу вітчизняних учасників в особі суб'єктів МП або ФОП, які не отримують можливості для використання результатів, отриманих за їх участю та захищених правом інтелектуальної власності інших учасників проекту.

Окремим напрямом утворення правових засад розвитку МП у структурі НІС України є прийняття комплексу правових актів щодо розширення системи показників державної статистики інноваційної діяльності та МП і створення належного інформаційного забезпечення у формі системи збору, зберігання та забезпечення доступу до інформації суб'єктів регулювання інноваційної діяльності в Україні.

Інформаційне забезпечення також має передбачати елементи систематизації інформації щодо стану МП, у першу чергу інноваційного, та первісної аналітичної обробки задля забезпечення пошуку та отримання релевантної інформації, а також задовольняти обов'язковим умовам об'єктивності та повноти.

Структурно система інформаційного забезпечення може бути організована відповідно до потреб обґрунтування прийняття рішень за блоками прогнозування інноваційного розвитку національної економіки; визначення довгострокових і середньострокових пріоритетів інноваційного розвитку; обґрунтування пріоритетних напрямів розвитку НІС і малого підприємництва в її структурі, розвитку інноваційної інфраструктури з виділенням інтегрованих інноваційних структур і мереж, результатів моніторингу виконання програм, а також блоку здійснення комунікативної політики. Разом із тим інформація має розділятися за ступенем доступності. При цьому організація інформаційних потоків у системі інформаційного забезпечення має забезпечувати, як мінімум:

- синхронізацію дій всіх суб'єктів регулювання інноваційної діяльності на різних рівнях;
- можливість здійснення комплексної оцінки стану НІС у будь-який довільний момент часу за певною кількістю ключових параметрів;
- оцінювання стану й виявлення тенденцій розвитку МП та його впливу на стан вітчизняної НІС;
- базу для прогнозування окремих процесів;
- фіксацію зрушень, які відбулися внаслідок регулятивних дій у сфері розвитку МП.

Існує також висока потреба в апаратно-програмному узгодженні створення й використання інформації, яка має специфіку за формою представлення даних, процедур і програм їх обробки тощо.

Потребує розвитку недосконале законодавче оформлення функціонування інститутів спільного інвестування та подолання їх спекулятивного характеру. З цією метою на найближчому етапі мають бути забезпечені як удосконалення змісту та спеціальних умов інвестиційної діяльності венчурних фондів стосовно реалізації пріоритетних інноваційно-інвестиційних проектів, так і розробка законодавчих вимог стосовно протидії маніпулюванню вартістю цінних паперів ІСІ та удосконалення системи розкриття інформації про їхню діяльність. Разом із тим мають бути приведені у відповідність із прийнятими

правовими актами правові засади функціонування фондового ринку України. Перспективними напрямками розвитку нормативно-законодавчої бази у цій сфері можуть бути забезпечення можливості злиття та об'єднання корпоративних і пайових фондів, а також гарантій прав інтелектуальної власності за результатами виконання венчурних проєктів для інвесторів ІСІ.

Розвиток правових основ реалізації програмно-цільового методу розвитку МП як елемента НІС має забезпечувати можливість удосконалення організаційних засад розвитку МП у структурі НІС України.

Основною проблемою прийнятих і виконуваних в Україні державних програм щодо сприяння інноваційному розвитку країни є зміна цільових настанов і пріоритетів інноваційного розвитку протягом їх виконання, що провокує зрив виконання останніх етапів і заходів таких програм через відсутність їх фінансування як неактуальних на новому етапі суспільного розвитку.

Найбільш показовими у цьому плані є такі програми.

Загальнодержавна комплексна програма розвитку високих наукоємних технологій на період 2005–2013 роки, прийнята Законом України № 1676-IV від 09.04.2004 року [74]. Державне недофінансування протягом 2005–2008 років складало більше 90% від запланованого. З 2009 року воно взагалі було припинене, в результаті чого Програма не виконана, а бюджетні кошти розпорочені.

Державна цільова економічна програма «Створення в Україні інноваційної інфраструктури на 2009–2013 роки», прийнята Постановою Кабінету міністрів України № 447 від 14.05.2008 року [141]. Державне недофінансування протягом 2009–2010 років складало близько 30% від запланованого. З 2011 року фінансування з державного бюджету України припинене. Програма виконана частково, ефективність її реалізації сумнівна.

Державна цільова науково-технічна програма «Нанотехнології та наноматеріали», розрахована на період 2010–2014 рр., затверджена Постановою Кабінету міністрів України № 1231 від 28.10.2009 року [140]. Виконання заходів, фінансованих із Державного бюджету України, часткове через недофінансування у 2010–2013 роках на рівні 90%. З 2014 року державне фінансування припинене.

Програма розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні на 2011–2015 роки, затверджена Постановою Кабінету міністрів України № 389 від 02.02.2011 року [139]. Обсяги державного фінансування протягом усього періоду виконання не перевищували

27% від запланованого. У 2015 році фінансування програми повністю припинене. Цілі Програми не досягнуті, завдання виконані менше, ніж на 10%.

Загальнодержавна програма розвитку малого та середнього підприємництва на 2014–2024 роки так і не була розроблена у зв'язку із суспільно-політичним станом у країні. Вона передбачала посилення стимулів суб'єктів підприємництва до інвестиційно-інноваційної активності шляхом збільшення обсягів держзамовлення в інноваційно активних МСП і законодавче закріплення такої квоти, здійснення статистичного спостереження та моніторингу інноваційної активності в МСП на центральному, регіональному та місцевому рівнях, запровадження механізму скерування частки надходжень від суб'єктів МСП на фінансування грантів із розробки та запровадження виробництва інноваційної продукції (товарів, послуг), створення об'єктів інтелектуальної власності суб'єктами МСП або залученими науковцями. Заслужували на увагу такі положення, як формування системи ефективної міжгалузевої та міжсекторної співпраці (кластерів) для забезпечення ресурсозберігаючих виробничих циклів, фінансово-економічне стимулювання запровадження суб'єктами МСП інноваційних технологій, створення та поширення знань між науково-дослідними інституціями та суб'єктами підприємницької діяльності, підвищення якості роботи регіональних органів державного управління у напрямі моніторингу та планування інноваційного розвитку сектора малого підприємництва.

Унаслідок вищенаведеного питання формування та реалізації державних програм розвитку інноваційного МП і розвитку інноваційної інфраструктури в Україні залишаються актуальними.

Пропонується вдосконалити проєкт Концепції Державної цільової економічної програми розвитку інноваційної інфраструктури на 2017–2021 роки у частині положень, які забезпечують безперервний зв'язок від дослідної лабораторії до виробництва, мережі трансферу технологій, законодавчого встановлення стимулюючих засобів для нових інноваційних виробництв, наукових центрів тощо. Також має бути реанімована діяльність технопарків, які протягом останніх п'яти років не розвивалися й нові парки не реєструвалися. Принциповим є забезпечення реалізації актуальних на даний час проєктів, які були недофінансовані на попередніх етапах. Програма має включати розробку проєкту змін до Закону України «Про інноваційну діяльність» із метою забезпечення обсягів венчурного фінансування

інноваційних проектів. Особливістю таких заходів має бути їх спрямування на сприяння утворенню інноваційних мережевих структур різних типів.

Наступним напрямом розвитку організаційного забезпечення має стати формування й реалізація державних цільових програм розвитку МП окремих територій та сфер господарювання, спрямованих на створення й розвиток інноваційних мереж за моделлю «подвійна спіраль» та їх інтеграцію. Програми, відповідно до законодавства, мають ініціюватися регіонами у межах середньострокових пріоритетів інноваційної діяльності та передбачати значну частку фінансування з обласних бюджетів. Критерієм їх державної фінансової підтримки мають стати: рівень сформованості інноваційних мереж за моделлю «подвійна спіраль»; перспективи створення інноваційних кластерів різних типів; вагомість у здійсненні міждержавного та транскордонного інноваційного співробітництва; перспективи подолання репресивності соціально-економічної сфери регіону; формування територіальних драйверів інноваційного розвитку країни. Заходи програми можуть включати стимулювання діяльності суб'єктів МП на окремих етапах ЖЦП.

Формування та реалізація державних цільових галузевих програм розвитку МП мають відповідати стратегічним пріоритетам інноваційної діяльності в Україні та спрямовуватися на забезпечення безперервності процесу створення інновацій від генерації фундаментальних знань до комерціалізації, впровадження та рутинізації. Як і державні цільові програми програми розвитку МП окремих територій мають включати заходи щодо стимулювання діяльності суб'єктів МП на окремих етапах ЖЦП за умови усунення можливості подвійного стимулювання одних суб'єктів у межах кількох програм.

Попри законодавчо закріплену вимогу наявності у кожній програмі механізму її реалізації, з огляду на викладене, виникає необхідність створення загального механізму узгодження цілей та засобів реалізації загальнодержавної, державних цільових і галузевих програм розвитку МП як сукупності інституцій та зв'язків між ними, фінансового, організаційно-методичного, інформаційно-аналітичного забезпечення досягнення очікуваних від її реалізації результатів, які дозволяють досягти визначеної мети програми. Таким чином, формування організаційного забезпечення розвитку МП у структурі НІС має передбачати:

- визначення інституцій, уповноважених на узгодження цільових настанов програм, зокрема відповідних центральних органів виконавчої влади, або уповноважених ними організацій та установ, органів місцевого самоврядування, громадських організацій, профільних міністерств і відомств, представників бізнес-структур, зокрема МП;
- розробку порядку, процедур і технологій взаємодії, формування комунікативного середовища, розробку методичного забезпечення узгодження цілей та засобів реалізації зазначених програм;
- визначення принципів, обсягів і програмно-апаратного забезпечення реалізації, інформаційно-аналітичного забезпечення механізму, а також порядку доступу до інформаційно-аналітичних ресурсів;
- методичне забезпечення та засоби моніторингу й контролю, розробку процедур і визначення періоду коригування цілей та заходів програм по мірі необхідності, організації зворотного зв'язку між учасниками.

Окремим напрямом утворення організаційного забезпечення є удосконалення процедур взаємодії органів державної виконавчої влади, державного управління та місцевого самоврядування, підприємницьких структур, громадських організацій у процесі забезпечення розвитку МП у структурі НІС. Така взаємодія має бути спрямована на удосконалення та оновлення державної політики у сфері малого підприємництва, розвитку МП як елемента структури НІС, забезпечення балансу інтересів усіх зацікавлених структур, залучення широкого загалу суспільства до обговорення та вирішення проблем малого підприємництва, забезпечення повної реалізації його потенціалу інноваційного розвитку, розгалуження комунікацій тощо.

Наприкінці слід зазначити, що результати виконання державних, державних цільових та інших програм ураховуються у системі державного макроекономічного прогнозування.

Слід відзначити, що створене за означеними принципами організаційне забезпечення розвитку МП у структурі НІС України є достатньо гнучким та адаптивним до зміни умов функціонування, перегляду стратегічних і середньострокових перспективних напрямів інноваційної діяльності.

Удосконалення правових засад розвитку МП у структурі НІС України має спрямовуватися на створення єдиного та цілісного законодавчого поля розбудови інноваційної інфраструктури; закладення правових основ формування й функціонування мережевих підприємницьких структур; створення правових основ відновлення та роз-

ширення практики застосування економічних методів стимулювання МП у структурі НІС (особливо у частині надання адресної бюджетно-фінансової підтримки суб'єктів МП, які виступають сполучною ланкою інтеграції інноваційних мереж типу «подвійна спіраль» та/або мережі трансферу технологій, регіональних і галузевих інноваційних мереж і забезпечують єдність ЖЦП).

За результатами проведеного аналізу стану та тенденцій розвитку МП у структурі НІС України, вивчення світового досвіду формування механізмів стимулювання малого інноваційного підприємництва, завдань інтеграції України у світовий науково-інноваційний простір, і на основі вихідного теоретико-методологічного постулату науково обґрунтовані положення щодо удосконалення організаційно-правового забезпечення розвитку МП як елемента НІС України, які можуть бути сформульовані та систематизовані, як показано на рис. 4.3.

Розроблені пропозиції у першу чергу сприятимуть виконанню завдань Державної цільової економічної програми створення в Україні інноваційної інфраструктури у частині розбудови розгалуженої виробничо-технологічної підсистеми, яка включає в себе базову та допоміжну інфраструктуру.

Запропоновані положення не тільки стимулюватимуть прискорений розвиток допоміжної інфраструктури, яка, порівняно із базовою, є недостатньо розвиненою та комплексно сформованою, але й сприятиме інтеграції різних елементів інноваційної інфраструктури на всіх етапах ЖЦП – від генерації нового знання до реалізації інновацій.

Найбільш впливовий результат від упровадження запропонованих концептуальних положень розвитку МП у структурі НІС України можна очікувати у сфері МП за рахунок реалізації заходів із підтримки інноваційного МП.

За оцінками Державної регуляторної служби відновлення податкових важелів стимулювання інноваційної діяльності у цьому секторі економіки приведе до збільшення частки інноваційно активних підприємств на 0,65% протягом перших трьох років, що пов'язано з періодом відновлення діяльності, пошуком партнерів тощо. При цьому питома вага МП в обсягах реалізованої продукції зросте до 65%. Обсяги реалізованої продукції МП будуть зростати меншими темпами, як показав аналіз, поведений раніше, їх приріст складе не більше 1,05%, що у загальному підсумку складе 0,2–0,3% від зростання обсягів реалізованої інноваційної продукції.

Відновлення фінансування двох державних програм із розвитку інноваційної інфраструктури, яке було припинено у 2011-2012 роках, забезпечить зростання кількості зайнятих і збільшення обсягів випуску інноваційної продукції за рахунок цих підприємств на 0,1 – 0,15%, як це передбачено завданнями програм і календарним графіком їх реалізації. Обов'язковою умовою досягнення очікуваних

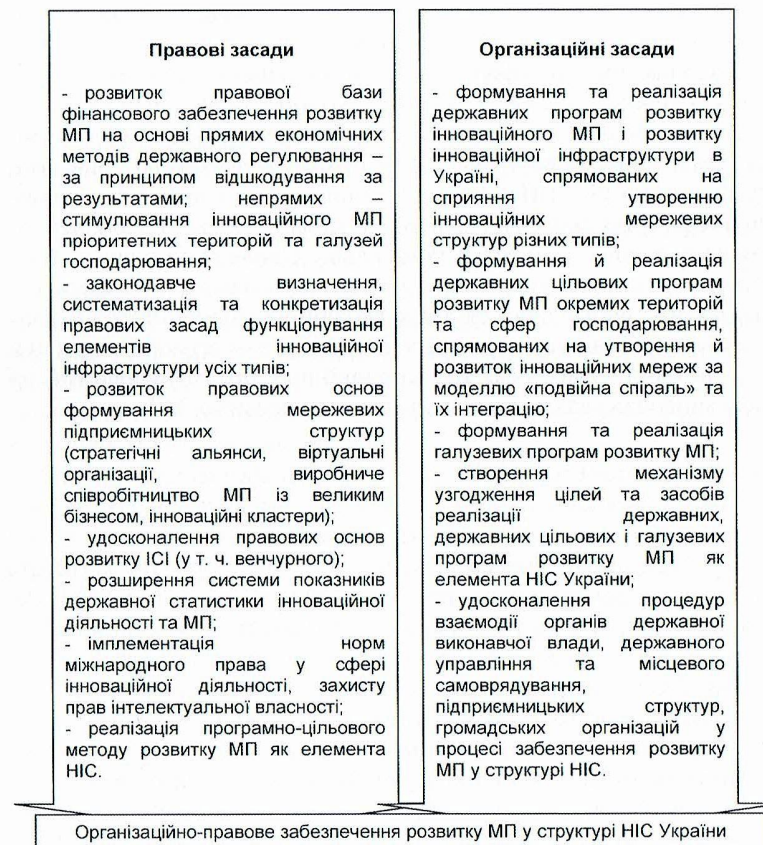

Рис. 4.3. Формування організаційно-правового забезпечення розвитку МП у структурі НІС України

від реалізації програм результатів також є відновлення податкових стимулів інноваційної діяльності суб'єктів МП.

Таким чином, реалізація запропонованих концептуальних положень розвитку МП у структурі НІС протягом трьох перших років упровадження дозволить забезпечити зростання обсягів реалізованої інноваційної продукції у середньому на 1,05% (або на 269,5 млн грн.) із поступовим прискоренням темпів зростання.

Разом із тим реалізація розроблених вище пропозицій та заходів розрахована на довгострокову перспективу, оскільки процеси удосконалення правової бази, формування й запуск державних і державних цільових програм, формування інформаційної бази прийняття рішень за територіально-галузевим підходом, створення відповідних процедур взаємодії між учасниками як самого інноваційного процесу, так і процесу регулювання потребують достатньо тривалого часу, до кількох років. На попередніх етапах кількісно оцінити економічний ефект від реалізації запропонованих підходів і розробленого комплексу заходів практично неможливо. Однак вони відповідають завданням докорінної структурної та функціональної трансформації національної інноваційної системи України до моделі «потрійна спіраль» з урахуванням процесів євроінтеграції та інтеграції вітчизняної НІС у світовий науковий та економічний простір, розбудови НІС на основі випереджувального підходу шляхом розвитку МП.

ВИСНОВКИ

Отже, необхідність створення умов для виникнення та становлення мережових структур усередині існуючої ієрархічної структури НІС України обґрунтовано на основі систематизації теоретичних підходів до визначення поняття «національна інноваційна система», аналізу сутності та ключових рис існуючих моделей НІС.

Головною ціллю структурної трансформації вітчизняної НІС є забезпечення реалізації основної мети та функцій НІС України шляхом підвищення її адаптивності до тенденцій та закономірностей розвитку макро- й мегаекономічної систем за рахунок оптимізації структури та випереджувального підходу до реалізації моделі «потрійна спіраль».

Результати узагальнення світового досвіду розбудови НІС і методів та інструментів стимулювання розвитку МП як її структурної складової дозволили систематизувати та конкретизувати напрями застосування прямих і непрямих методів державного регулювання розвитку МП, а отже, розвинути теоретико-методичний підхід до структурної трансформації НІС на основі розвитку МП, в якому виділено аналітико-прогностичний, концептуально-стратегічний, регуляторний, моніторинговий етапи.

За результатами діагностики стану МП та його впливу на розвиток НІС України виявлено істотний прямий зв'язок між кількісними показниками розвитку малих підприємств, збільшенням їх частки у структурі МП і зростанням обсягів реалізованої інноваційної продукції. Однак тіснота зв'язку між кількістю впроваджених нових технологічних процесів і кількістю видів освоєної інноваційної продукції з тими ж факторами є слабкою. Зростання кількості ФОП позитивно впливає на показники інноваційної діяльності, а зростання їх питомої ваги у структурі економіки – негативно. Відмічається значна регіональна диференціація розподілу малих підприємств у розрахунку на 10 тисяч осіб населення. Застосування методу рангової кореляції Спірмена виявило статистично значущий зв'язок із рівнем значущості 5% лише між рівнем концентрації малих підприємств за регіонами та кількістю промислових підприємств, які впроваджували інновації; кількістю видів освоєної інноваційної продукції та впроваджених технологічних процесів. Найвища кількість впроваджених нових техно-

логічних процесів відмічається у регіонах, де вони супроводжувалися організаційними інноваціями.

Ключовими напрямками вивчення інституціональних передумов розвитку МП як елемента НІС є такі: розвиненість інноваційної інфраструктури; ступінь розвитку інтегрованих структур і партнерських зв'язків у сфері інноваційної діяльності; економічні методи державного стимулювання інноваційного МП; рівень розвитку системи позабюджетних установ фінансової підтримки інноваційного МП. Проведений за цими напрямками аналіз дозволив обґрунтувати принципи забезпечення інституціональних передумов розвитку МП як її елемента, а саме: формування дієвих мережевих структур за рахунок стимулювання підприємницької ініціативи; територіально-галузевий підхід у формуванні кластерної політики держави; програмно-цільовий метод регулювання розвитку МП у структурі НІС; розширення комплексу економічних методів регулювання розвитку МП як елемента НІС; пріоритетність розвитку інститутів спільного інвестування інноваційного МП.

Запропоновані та обґрунтовані концептуальні положення розвитку МП у структурі вітчизняної НІС базуються на такому теоретико-методологічному постулаті: забезпечення випереджувального підходу до структурної та функціональної трансформації НІС України до моделі «потрійна спіраль» за рахунок регулювання розвитку МП як її елемента шляхом забезпечення інституціональних передумов становлення мережевих структур як основи інтеграції елементів НІС і безперервності процесу «генерація знань – упровадження інновацій». Концептуальні положення на методичному рівні базуються на визначеному комплексі цілей, принципах та етапах розбудови НІС на основі розвитку МП і диференціюються залежно від ключових сфер стимулювання діяльності суб'єктів МП за фазами, стадіями та етапами ЖЦП, а також конкретизуються на інструментальному та організаційному рівнях.

Застосування комплексного маркетингового забезпечення дозволить малим підприємствам у структурі НІС отримувати достовірні прогнози у сфері маркетингу, виробництва та фінансів; вирішувати завдання проектування розвитку бізнесу, аналізу ризиків та ефективності інвестиційних проектів підприємств будь-якої галузевої приналежності та масштабів діяльності на основі побудови фінансової моделі їх функціонування з урахуванням мінливого економічного середовища; забезпечить здійснення аналізу фінансового стану під-

приємства на основі його балансу та звіту про фінансові результати. Також для підприємств малого бізнесу необхідним є створення маркетингового центру, який дозволяє централізувати та координувати маркетингову діяльність.

Методичні положення щодо державного регулювання структурно-функціонального розвитку НІС передбачають диференціацію методів та інструментів державної політики стимулювання розвитку МП на основі територіально-галузевого підходу за трьома пріоритетними напрямками (формування різних типів мережевих структур залежно від особливостей територіального та галузевого розвитку; створення передумов розвитку МП як структурних ланок НІС, що забезпечують інтегрування існуючих інноваційних мереж України; утворення суб'єктами МП мережевих структур як основи формування інноваційних кластерів різних типів), а також упровадження методичного підходу до формування МПС.

Запропоновані у дослідженні напрями розвитку правових та організаційних засад спрямовані на реалізацію випереджувального підходу до розбудови вітчизняної НІС за моделлю «потрійна спіраль».

У цілому проведене дослідження дало змогу поглибити теоретичне уявлення про сутність НІС і роль МП у її структурному розвитку та розвинути методичні засади структурної трансформації НІС на основі розвитку МП, концептуально визначити шляхи й засоби розвитку МП у структурі НІС, удосконалити методичні засади державного регулювання розвитку МП як елемента НІС та організаційно-правове забезпечення його реалізації, що дозволить збільшити частку інноваційно активних підприємств у загальній їх кількості на 0,65%, обсяги реалізованої інноваційної продукції – на 1,05% (269,5 млн грн.), що сприятиме підвищенню результативності вітчизняної НІС за рахунок прискорення реалізації моделі «потрійна спіраль» в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Авдокушин Е.Ф. Национальная инновационная система Японии / Е.Ф. Авдокушин // Вопросы новой экономики. – 2010. – № 4 (16). – С. 39-53.
2. Адамчук М.А. Роль маркетинга в малом бизнесе / М.А. Адамчук, В.Д. Стефанова // Территория науки. – 2014. – № 5. – С. 78-84.
3. Адвокатова Н.О. Формування сталого розвитку економіки: монографія / [Н.О. Адвокатова, Ю.О. Буренко, К.Г. Васильченко, Т.Г. Волинець, Н.М. Донева]; за заг. ред. М.В. Шарко; Херсон. нац. техн. ун-т. – Херсон: Вишемирський В.С., 2014. – 217 с.
4. Акофф Р. Искусство решения проблем / Р. Акофф: пер. с англ. – М.: Мир, 1982. – 224 с.
5. Александрова Е.Н. Формирование системы маркетингового управления в малом бизнесе / Е.Н. Александрова, Т.Б. Филичкина // Теория и практика общественного развития. – 2014. – № 3. – С. 272-274.
6. Андриюшкевич О. Модели формирования национальных инновационных систем: [Электронный ресурс] / О. Андриюшкевич, И. Денисова // Капитал страны (Федеральное интернет-издание) – 2013. – Режим доступа: <http://kapital-rus.ru/articles/article/236495>
7. Антонюк Л.Л. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації: монографія / Л.Л. Антонюк, А.М. Поручник, В.С. Савчук. – К.: КНЕУ, 2003. – 394 с.
8. Аренков И.А. Бенчмаркинг и маркетинговые решения: [Электронный ресурс] / И.А. Аренков, Е.Г. Багиев. – Режим доступа: <http://www.marketing.spb.ru/read/m12/index.htm>
9. Артус М.М. Бюджетна система України: навч. посібник / М.М. Артус, Н.М. Хижя. – Київ: Вид-во Європ. ун-ту, 2005. – 220 с.
10. Ахламов А.Г. Програмно-цільовий метод як інструмент виконання функцій державного управління в сучасних умовах: наук.-метод. розробка / А.Г. Ахламов, О.В. Голинська. – К.: НАДУ, 2012. – 60 с.
11. Ахунзянов О.В. Концептуальні засади та організаційно-методичне забезпечення розбудови НІС України на засадах розвитку малого підприємництва: [Електронний ресурс] / О.В. Ахунзянов // Ефективна економіка. – 2016. – № 1. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua>

12. Ахунзянов О.В. Особливості формування і розвитку підприємництва в Україні / О.В. Ахунзянов // Розвиток економічних методів управління національною економікою та економікою підприємства: зб. наук. праць ДонДУУ, 2013. – Т. XIV. – С. 302-307. – (Серія «Економіка»; вип. 278).
13. Ахунзянов А. В. Управление развитием сетевой предпринимательской структуры: система и стратегия / А.В. Ахунзянов // Прометей: зб. наук. праць. – Донецьк, 2012. – Вип. № 3 (39). – С. 107-113.
14. Ахунзянов О.В. Дослідження мережевих форм розвитку підприємницьких структур / О.В. Ахунзянов // Маркетинг: теорія і практика: зб. наук. праць Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – Луганськ: СНУ ім. В. Даля. – 2012. – № 7 (178). – С. 25-31.
15. Ахунзянов А.В. Формирование и развитие сетевой предпринимательской структуры в современных условиях / А.В. Ахунзянов // Вісник Хмельницького національного університету. – 2011. – № 6. – Т. 2. Економічні науки. – С. 195-199.
16. Ахунзянов О.В. Організаційно-методичні підходи до регулювання розвитку малого підприємництва / О.В. Ахунзянов // Dezvoltarea sistemelor sociale și economice într-un mediu competitiv la nivel global: tez. conf. științ. internaț. (29 februarie 2016) – Chișinău.
17. Ахунзянов О.В. Розвиток національної інноваційної системи України / О.В. Ахунзянов // Актуальні проблеми та перспективи розвитку економіки в умовах глобальної нестабільності: тези доп. III міжнар. наук.-практ. конф. (10-12 грудня 2015 р., м. Кременчук). – КНУ імені Михайла Остроградського, м. Кременчук, 2015. – С. 182-183.
18. Ахунзянов О.В. Роль підприємницьких мереж на споживчому ринку / О.В. Ахунзянов // Маркетинг на міжнародних ринках товарів і послуг: глобальні аспекти: тези доп. міжнар. наук.-практ.-конф. (22-23 лютого 2012 р.). – ДонНУЕТ: Україна – Словаччина, 2012. – Том 2. – С. 15-17.
19. Ахунзянов О.В. Сітові форми взаємодії в підприємницькій діяльності / О.В. Ахунзянов // Маркетинг-дайджест: тези доп. міжнар. наук.-практ. інтер.-конф. викладачів, аспірантів та студентів (24-25 листопада 2011 р., м. Донецьк). – Донецьк: ДонНУЕТ, 2011. – Том 2. – С. 228-230.
20. Багиев Г.Л. Маркетинг: учебник для вузов / Г.Л. Багиев, В.М. Тарасевич. – 3-е изд. – СПб: Питер, 2010. – 576 с.

21.Багиев Г.Л. Маркетинг средств производства: основы планирования, организации и экономики: учеб. пособие / Г.Л. Багиев, О.А. Новиков. – Л.: ЛФЭИ, 1991. – 224 с.

22.Багиев Г.Л. Организация предпринимательской деятельности: учеб. пособ. / Г.Л. Багиев, А.Н. Асаул. – СПб.: Изд-во СПбГУЭФ, 2001. – 231 с.: [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.aup.ru/books/m72/3_1.htm

23.Багрова І.В. Національна інноваційна система України: характеристика та проблеми становлення / І.В. Багрова, О.Л. Черевко // Вісник ДДФА: Економічні науки. – 2010. – № 2. – С. 81-90.

24.Безпалько О.В. Використання методу експертних оцінок в маркетингових дослідженнях: [Електронний ресурс] / О.В. Безпалько, О.Ф. Крайнюченко // Харчова промисловість. – 2008. – № 7. – С. 128-132. – Режим доступа: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/handle/123456789/13565>

25.Березняк Н.В. Теоретичні основи інституціональних умов поширення інноваційної діяльності: науково-аналітична доповідь / Н.В. Березняк, Д.Ю. Чайка, К.В. Кваша. – К.: УкрІНТЕІ, 2015. – 92 с.

26.Бесчастнова О.В. Управление инновационной инфраструктурой в рамках действия сетевого механизма «тройной спирали» на мезо и макроуровне / О.В. Бесчастнова, М.В. Райская // Вестник Казанского технологического университета. – 2012. – № 18. – Т. 15. – С. 252-257.

27.Беліков О. Венчурне фінансування: [Електронний ресурс] / О. Беліков // Юстиніан. Юридичний журнал. – 2011. – № 2. – Режим доступа: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=3644>

28.Бир Ст. Кибернетика и менеджмент (Cybernetics and Management) / Стаффорд Бир; пер. англ. В. Алтаев. – М.: КомКнига, 2011. – 280 с.

29.Бізнес-інкубування та інноваційні центри: сучасні технології підтримки підприємництва і розвитку інноваційної економіки: [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://www.academia.org/ua/?p=326>

30.Блауберг И.В. Системный подход в современной науке / И.В. Блауберг, В.Н. Садовский, Э.Г. Юдин // Проблемы методологии системного исследования. – Москва: Мысль, 1970. – С. 7-48.

31.Богашко О.Л. Дослідження особливостей становлення і розвитку національної інноваційної системи України / О.Л. Богашко // Вісник Чернівецького торговельно-економічного університету. Серія «Економічні науки». – 2014. – Вип. 1 (53). – С. 259-270.

32.Бочарова Ю.Г. Роль та значення бізнес-інкубаторів у розвитку конкуренції / Ю.Г. Бочарова // Молодий вчений. – 2015. – № 10 (25). Частина 1. – С. 95-98.

33.Брижань О.В. Національна інноваційна система як ключовий елемент розвитку економіки Росії: [Електронний ресурс]. – Режим доступа: http://ua-referat.com/Національна_інноваційна_система_як_ключовий_елемент_розвитку_економіки_Росії

34.Бублик С.Г. Концептуальні підходи до формування інноваційної моделі державного управління науково-технологічною діяльністю: [Електронний ресурс] / С.Г. Бублик. – Режим доступа: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej13/txts/Bublik.pdf>

35.Бунчук М. Национальные инновационные системы: основные понятия и приложения (по материалам зарубежных авторов): [Електронний ресурс] / М. Бунчук. – Режим доступа: <http://www.biz.nnov.ru/>

36.Буняк Н.М. Зарубіжний досвід формування національних інноваційних систем / Н.М. Буняк // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки. – 2011. – № 2. – С. 164-169.

37.Буняк Н.М. Сутність національної інноваційної системи: [Електронний ресурс] / Н.М. Буняк // Ефективна економіка. – 2011. – № 7. – Режим доступа: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=633>

38.Буркинський Б.В. Роль малого бізнесу в реформуванні економіки регіону / Б.В. Буркинський // Економічні інновації. – 2015. – Вип. 59. – С. 6-15.

39.Бурцева О.Є. Державна підтримка малого інноваційного бізнесу в Україні: організаційний аспект: [Електронний ресурс] / О.Є. Бурцева // Ефективна економіка. – 2014. – № 12. – Режим доступа: <http://www.economy.nayka.com.ua>

40.Бурцева О.Є. Інноваційний потенціал як складова національної економіки / О.Є. Бурцева // Молодий вчений. – Херсон: Гельветика, 2015. – № 11 (26). – С. 22-28.

41.Вайлунова Ю.Г. Сетевые формы интеграции как направление повышения конкурентоспособности текстильной и швейной промышленности / Ю.Г. Вайлунова // Вестник полоцкого государственного университета. Серия D: Экономические и юридические науки. – 2014. – № 5. – С. 38-45.

42.Варналій З. Основи підприємництва: навч. посіб. / З. Варналій. – 3-тє вид., виправл. і доп. – К.: Знання-Прес, 2006. – 350 с.

43. Васильєва Д.В. Актуальні проблеми розвитку малого бізнесу в Україні / Д.В. Васильєва // Механізм регулювання економіки. – 2011. – № 3. – С. 188-196: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/29693>

44. Виноградська А. Основи підприємництва: навч. посіб. / А. Виноградська. – 2-е вид., перероб. і доп. – К.: Кондор, 2005. – 540 с.

45. Вернидуб Н.О. Інноваційні мережі як інструмент міжнародного трансферу високих технологій / Н.О. Вернидуб, В.А. Омеляненко // Трансформаційні процеси економічної системи в умовах сучасних викликів: монографія / за заг. ред. В.І. Гринчуцького. – Тернопіль: Крок, 2014. – С. 82-90.

46. Войнаренко М.П. Кластери в інституційній економіці: монографія / М.П. Войнаренко. – Хмельницький: ХНУ, 2011. – 502 с.

47. Волкова В.Н. Теория систем и системный анализ в управлении организациями: учебное пособие: [Електронний ресурс] / В.Н. Волкова, А.А. Емельянова. – Режим доступу: <http://www.studmed.ru/docs/document35090/>

48. Воронкова В.Г. Управління людськими ресурсами: філософські засади: навч. посіб. / В.Г. Воронкова, А.Г. Беліченко, С.М. Попов та ін. – К.: Професіонал, 2006. – 576 с.

49. Высоцкий Д.Е. Понятие, структура и субъекты национальной инновационной системы / Д.Е. Высоцкий // Економіка та право. – 2013. – № 2. – С. 16-25.

50. Галюк І.Б. Управління інфраструктурою інноваційного підприємництва: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.02.03 / Ірина Богданівна Галюк; НАН України, Інститут економічного прогнозування. – Київ, 2005. – 28 с.

51. Гвоздю С.Ю. Формування витрат на різних стадіях життєвого циклу інноваційної продукції / С.Ю. Гвоздю // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.3. – С. 166-172.

52. Геєць В. Інноваційні перспективи України: монографія / В. Геєць, В. Семиноженко. – Харків: Константа, 2006. – 272 с.

53. Головій В.М. Інноваційне підприємство: сутність, потенціал / В.М. Головій: [Електронний ресурс] // Вестник НТУ «ХПИ». – 2010. – № 58. – Режим доступу: http://www.kpi.kharkov.ua/archive/Наукова_періодика/vestnik/Технічний%20прогрес%20та%20ефективність%20виробництва/2010/58/NTU_XPI_58_2010_15.pdf

54. Господарський кодекс України: [Електронний ресурс] / Відомості Верховної Ради (ВВР), 2003, № 18, № 19-20,

№ 21-22, ст. 144. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>

55. Грачев Н.Н. Информационные технологии для госслужащих / Н.Н. Грачев, М.А. Шевцов: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://grachev.distudy.ru/Uch_kurs/Gosslugba/Info/List.htm

56. Грига В.Ю. Особливості формування національних інноваційних систем / В.Ю. Грига // Вісник НАН України. – 2009. – № 10. – С. 22-35.

57. Григор'єв Є.М. Етапи дослідження та характерні риси поняття підприємництва: [Електронний ресурс] / Є. Григор'єв. – Режим доступу: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/politics/2002/22-9-7.pdf>

58. Гэлбрейт Дж. Новое индустриальное общество / Джон Гэлбрейт. – АСТ, Транзиткнига, Terra Fantastica, 2006. – 602 с.

59. Давлетбаева Н.Б. Аналіз формування і розвитку національної інноваційної системи України / Н.Б. Давлетбаева // Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова. – 2014. – Вип. 5-6. – Т. 19. – С. 14-17.

60. Данилків Х.П. Фінансово-кредитні інструменти інноваційного розвитку малого підприємництва в Україні: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.08 / Христина Петрівна Данилків; МОН України, Львівський національний університет імені Івана Франка. – Львів, 2014. – 218 с.

61. Дежина И.Г. Тройная спираль в инновационной системе России / И.Г. Дежина, В.В. Киселева // Вопросы экономики. – 2007. – № 12. – С. 123-135.

62. Дежина И.Г. Государство, наука и бизнес в инновационной системе России / И.Г. Дежина, В.В. Киселева. – Москва: ИЭПП, 2008. – 227 с. – (Научные труды / Ин-т экономики переходного периода; № 115Р).

63. Донець Л. Основи підприємництва: навч. посіб. / Любов Донець, Надія Романенко; М-во освіти і науки України, ДонДУЕТ ім. М. Туган-Барановського. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 315 с.

64. Дорохов О.В. Критерії та методи оцінки ефективності інформаційних систем: [Електронний ресурс] / О.В. Дорохов // Системи обробки інформації. – 2010. – Вип. 1. – С. 219-222. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/soi_2010_1_52

65. Дорошко О. Технопарки як засіб стимулювання інноваційної діяльності: [Електронний ресурс] / О. Дорошко // Ефективна економіка. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=507>

66. Єгоров І. «Потрійна спіраль» у МОНівській інтерпретації / Ігор Єгоров // Дзеркало тижня. Україна. – 2013. – 9 серпня. – № 28.
67. Економічна енциклопедія: у трьох томах. Т. 1. / редкол.: С.В. Мочерний та ін. – К.: Видавничий центр «Академія», 2000. – 864 с.
68. Закон України «Про державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні»: [Електронний ресурс] / Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 3, ст. 23. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4618-17>
69. Закон України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України»: [Електронний ресурс] / Відомості Верховної Ради (ВВР), 2000, № 25, ст. 195. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1602-14>
70. Закон України «Про інститути спільного інвестування»: [Електронний ресурс] / Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 29, ст. 337. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5080-17>
71. Закон України «Про інноваційну діяльність»: [Електронний ресурс] / Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016, № 3, ст. 25. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/848-19/page>
72. Закон України «Про наукові парки»: [Електронний ресурс] / Відомості Верховної Ради (ВВР), 2009, № 51, ст. 757. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1563-17>
73. Закон України «Про спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності технологічних парків»: [Електронний ресурс] / Відомості Верховної Ради (ВВР), 1999, № 40, ст. 363. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/991-14>
74. Закон України «Про загальнодержавну комплексну програму розвитку високих наукоємних технологій»: [Електронний ресурс] / Відомості Верховної Ради (ВВР), 2004. – № 32. – ст. 384. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1676-15>
75. Закон України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій»: [Електронний ресурс] / Відомості Верховної Ради (ВВР), 2006, № 45, ст. 434. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/143-16>
76. Закон України «Про підприємництво»: [Електронний ресурс] / Відомості Верховної Ради (ВВР), 1991, № 14, ст. 168. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/698-12>
77. Зарєвчачька Т.В. Державне регулювання забезпечення інноваційної активності малого підприємництва в Україні: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.03 / Тетяна Валеріївна Зарєвчачька; НАН

- України, Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку. – Харків, 2012. – 19 с.
78. Зарєвський Б.В. Стратегічні імперативи розвитку національних інноваційних систем в контексті глобалізації: [Електронний ресурс] / Б.В. Зарєвський // Ефективна економіка. – 2013. – № 10. – Режим доступу: <http://economy.nauka.com.ua>
79. Зарубежный опыт государственной поддержки инновационных малых и средних предприятий. Кировский областной фонд поддержки малого и среднего предпринимательства: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kfpp.ru/analytics/material/innovation.php>
80. Захарченко В.І. Інноваційний менеджмент: підручник / В.І. Захарченко, Н.М. Корсікова, М.М. Меркулов. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 448 с.
81. Зосименко Т.І. Роль малого підприємництва в соціально-економічному розвитку країни: [Електронний ресурс] / Т.І. Зосименко // Ефективна економіка. – 2013. – № 10. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2388>
82. Зянько В.В. Особливості інноваційної діяльності малих підприємств у перехідній економіці / В.В. Зянько, С.В. Крива // Вісник Вінницького політехнічного інституту. – 2011. – № 5. – С. 48-52.
83. Зянько В.В. Розвиток інноваційного підприємництва в транзитивній економіці: автореф. дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.01 / Віталій Володимирович Зянько; МОН України, Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – Київ, 2007. – 36 с.
84. Иванов В. Актуальные проблемы формирования Российской ИС: [Електронний ресурс] / В. Иванов. – Режим доступу: <http://www.opes.ru>
85. Иванова Н. Национальные инновационные системы / Н. Иванова // Вопросы экономики. – 2001. – № 7. – С. 62.
86. История экономических учений / под ред. В. Автономова, О. Ананьина, В. Макашевой: учеб. пособие. – Москва: ИНФРА-М, 2002. – 784 с. – (серия «Высшее образование»).
87. Ицкович Г. Тройная спираль университета – предприятия – государство. Инновации в действии / Г. Ицкович; пер. с англ. А.Ф. Уварова. – Томск: Томск. гос. ун-т систем упр. и радиоэлектроники, 2010. – 238 с.
88. Інноваційно-технологічний розвиток України: стан, проблеми, стратегічні перспективи: аналітичні матеріали до парламентських слу-

Наукове видання

**ЗАКОНОМІРНОСТІ І ПЕРСПЕКТИВИ
РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА
В СТРУКТУРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ**

Монографія

Українською мовою

Верстка – Н.М. Ковальчук

Підписано до друку 27.03.2017 р. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура AdonisC. Цифровий друк.
Умовно-друк. арк. 13,02. Тираж 300. Замовлення № 0417м-409.
Ціна договірна. Віддруковано з готового оригінал-макета.

Видавництво і друкарня – Видавничий дім «Гельветика»
73034, м. Херсон, вул. Паровозна, 46-а, офіс 105.
Телефон +38 (0552) 39 95 80
E-mail: mailbox@helvetica.com.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 4392 від 20.08.2012 р.